

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Симеон Асенов, УНСС, катедра „Политология”,
професионално направление 3.3. „Политически науки”,

член на научно жури формирано със заповед на
Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”,

за дисертационния труд на Емил Красимиров Марков

на тема:

**„Влияние на европейската социалдемократия върху политическото и програмно
развитие на българската посткомунистическа левица(2007-2019 г.)”,**

за присъждане на образователната и научна степен
„доктор по политология” (Съвременна българска политика)

1. Актуалност и обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на актуален и значим теоретичен и практически въпрос за съвременната българска посткомунистическа левица. Той е свързан както с принадлежността ѝ към идеите и ценностите на европейската левица, така и с нейната роля и общественото влияние в политическия живот в страната. В българската политология напоследък се забелязва по-малко внимание и изследователски фокус върху състоянието и перспективите пред левицата в България, за сметка на интереса към националистическите, популистките и радикалните политически проекти в партийното пространство. От друга страна, изследваният проблем се отнася до едно по-широко поле от въпроси свързани с кризата на социалната държава и левите партии в Европа през последните две десетилетия. В този контекст дисертацията е навременен и ценен опит за осветляване на влиянието на идейно-програмния ресурс за състоянието и кризисните процеси в европейската и българската левица.

Дисертацията е с общ обем от 193 страници (от които 179 активен текст) и представлява завършен текст, с оглед на поставените уводни изследователски параметри.

Структурирана е в увод, четири глави, заключение и използвана литература, които обвързват логически нейното съдържание. В текста има изготвени 4 таблици и 1 графична фигура в подкрепа на авторския анализ за изследвания период (2007-2019 г.). В библиографията са включени достатъчно информационни източници свързани с изследваната проблематика.

В увода са открити изходните елементи на работата – обект, предмет, изследователската хипотеза, поставените цели и задачи, ограниченията на анализа и избора на изследвания период, представени и обосновани са използваните методи и възприетата структура. Формулираната хипотеза е, че „...европеизацията на българската посткомунистическа левица в посочения период се развива под силното влияние на европейската социалдемократия, но постепенно отслабва за сметка на един все повече национален дневен ред“. Дисертантът поставя две цели в своята работа: 1) да изведе доколко е налице влияние по посока съответствие или различия в програмното развитие на европейската социалдемократия и българската посткомунистическа левица, и 2) как се възприема този процес от българските представители на левицата (с. 6).

Първата глава (с. 9-66) е определена като концептуално-теоретична и изяснява основните понятия и инструментариум на извършения впоследствие анализ. Тя много добре представя водещите идейни линии и постановки, които впоследствие се изследват на програмно равнище при европейската социалдемократия и българската посткомунистическа левица, в лицето на Партията на европейските социалисти (ПЕС) и Българската социалистическа партия (БСП). Във втора (с. 67-113) и трета (с. 114-152) глава се прави сравнителен анализ относно ценностите, партньорите и разделителните линии и на политическите визии за бъдещето при изследваните два партийни субекта. И в двете глави се прави на практика „тройно“ преминаване и привеждане на идейно-програмни постановки от двете основополагащи и действащи през целия изследван период партийни програми – на БСП от 2008 г. и на ПЕС от 2013 г., чрез сравнение на тяхното влияние (прилики и разлики) върху предизборните платформи и манифести на същите партии в изборите за европейски парламент през периода 2007-2019 г. Четвърта глава (с.153-176) е разработена върху проведено емпирично изследване чрез метода на дълбочинно интервю сред представители на партии от лявото политическо пространство, което отразява тяхната персонална оценка за влиянието на европейската социалдемократия върху българската

посткомунистическа левица. Главата е организирана в извеждането на осем ключови теми по които са обобщени персоналните отговори на респондентите относно припокриването и различията в политиките на двата леви субекта, вкл. идентифициране на т.нар. повратен момент в отношенията между тях. Констатира се силна близост и влияние на европейската спрямо българската левица в периода 2007-2014 г. и все по-нарастващи различия между тях в периода 2014-2019 г. Причините за това са изведени и се аргументират в няколко посоки (с.176). Прави се извода за задълбочаваща се дистанция и критичност на БСП спрямо европейската социалдемокрация и засилване на вниманието ѝ към националната специфика на левицата в контекста на икономическите и редица други проблеми и особености на българското общество. В заключението (с.177-179) са направени обобщения и изводи, които отразяват авторския прочит върху постигнатите резултати от изследването в потвърждение на формулираната хипотеза.

2. Оценка на научните резултати и научните приноси

По своя замисъл и намерения разработената дисертация покрива критериите за научно изследване и като цяло представя достойно своя автор. В нея могат да се посочат редица положителните страни и постижения. Изложението е богато на информация и елементи на сравнение, което придава пълнота на изследвания предмет. Бих посочил обобщено за постигнати следните научни резултати:

- налице е подходящ избор на методология, теоретична и емпирична база на изследването, с научно издържан понятиен апарат и стил на изложение, които съответстват на поставените цели и задачи;
- систематизирани и представени са водещите причини, дилеми и измерения на кризата на европейската социалдемокрация и нейното отражение върху водещата партия в лявото пространство в България за изследвания период;
- направен е сравнителен анализ на партийните програми с предизборните платформи за изборите за Европейски парламент на ПЕС и БСП, който идентифицира техните общи идейни позиции и различия;

- очертани са причините и факторите задаващи „националната специфика“ и разбирания на БСП спрямо идейно-програмните постановки и политики на европейската социалдемокрация;
- набрана и приложена е оригинална емпирична информация, чрез проведени дълбочинни интервюта с представители на партии от лявото политическо пространство, в която е изразена тяхната персонална оценка за влиянието на европейската социалдемокрация върху българската посткомунистическа левица.

Изведените от дисертанта приноси на с. 22 от автореферата кореспондират с извършената изследователска работа в дисертацията. От тях бих оспорил формулирания втори принос. Считам, че той не е приемлив, защото в науката е повсеместно известно че сравнителния анализ е ефективен метод за установяване на общи черти и различия на изследваните явления и обекти. Намирам също, че последният принос не е завършен и може да се изведе по-пълно и по-точно.

3. Оценка на автореферата и научните публикации

Изготвеният и представен автореферат е с обем от 24 страници. Той би могъл да бъде по-старателно и разгърнато изготвен, с оглед на по-пълното представяне на съдържанието на трите глави на дисертацията, а не да включва само изводите от тях какъвто подход е приложил тук дисертантът. Другата ми забележка тук е, че не е приведено в автореферата съдържанието на дисертационния текст, със съответните страници на отделните негови структурни единици. Съобразно изискваните стандарти са направени 3 научни публикации по темата на дисертацията, което свидетелства за интереса на автора към изследваната проблематика. Налице е и активно участие на различни по формат и тематика научни конференции.

4. Критични бележки, препоръки и въпроси

Темата на дисертационното изследване е трудна и би могла да предизвика различни съображения, несъгласия и въпроси от различен характер. В конструктивен дух бих отправил някои бележки, препоръки и въпроси към така представения дисертационния труд.

Те не поставят под съмнение неговите научни достойнства и постигнати резултати, но е добре да се имат предвид в бъдещата изследователска работа.

Основната ми критична бележка е към подхода на изложение във втора и трета глава. Те имат водеща роля в прилагането на сравнителния анализ в програмното развитие на изследваните партии. Намирам, че двете глави биха могли да бъдат организирани по-добре чрез извеждане на проблемно-тематичен набор от критерии за сравнимост между изследваните програми и платформи. На места в съдържанието преобладават елементи на преразказ, редуване и повторения на откъси от програмите и платформите за сметка на същностния проблемен анализ и оценка, които следва да бъдат направени от автора. В сегашния си вид е трудно читателят да проследи и открие сходствата и различията в програмните документи. Уместно е да бъдат изготвени таблични обобщения, които да синтезират влиянието на европейската социалдемократия върху българската посткомунистическа левица. Глава трета не е структурирана в отделни параграфи и оставя впечатлението за излишното ѝ обособяване като основна структурна единица.

Считам, че дисертацията би спечелила ако се обърне внимание на връзките и отношенията национално – наднационално (интернационално) при левите партии и техните наднационални организации и обединения в контекста на днешните условия. Уместно е да се очертаят приблизително границите на автономност и респ. на споделяне и присъствие на идейните конструкции и политики в отношенията между БСП и ПЕС. Въпрос на добра воля, документиран регламент или задължение за лоялност към партийното семейство е „пренасянето“ на програмните позиции на ПЕС в левите партии в страните-членки? Какво следва например от констатираното дистанциране и отдалечаване на българската посткомунистическа левица от европейската социалдемократия в последните години?

На следващо място бих посочил, че е коректно да се приложат въпросите използвани при провеждане на дълбочинните интервюта. Това би уплътнило използваната методология и евристичната основа на получените емпирични данни и резултати от изследването.

Препоръчвам дисертационния труд да се публикува за да намери своето осмисляне, отзвук и практическо приложение в изнамирането на идеи и политики за преодоляване на задълбочаващите се кризисни процеси в лявото пространство у нас. Препоръчвам също в бъдеще дисертантът да бъде с повече собствено мнение, по-критичен и прецизен при разработване и оформяне на своите изследвания.

Въпросът ми към докторанта е: съответстват ли (доколко са адекватни, работещи и приложими) изследваните програмни идеи, ценности и визии за бъдещи политики на БСП на коренно променената днес икономическа, социална и демографска структура на българското общество?

5. Заключение

На основание посоченото в становището и предвид изпълнението на законовите разпоредби на чл. 6 от ЗРАСРБ, чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото прилагане, изразявам своята подкрепа „за” присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология” на **Емил Красимиров Марков**, за разработения от него дисертационен труд на тема: „Влияние на европейската социалдемократия върху политическото и програмно развитие на българската посткомунистическа левица (2007-2019 г.)”.

доц. д-р Симеон Асенов

София, 4 октомври 2022 г.